

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

VUOROVAIKUTUS PROSESSILAADUN YTIMESSÄ

KT Laura Repo
arviointineuvos,
Karvi

5.4.2019 Varhaiskasvatuksen johtajuusfoorumi

Vuorovaikutus prosessilaadun ytimessä

Esimateriaalin sisältö:

Mitä tarkoitetaan prosessilaadulla?

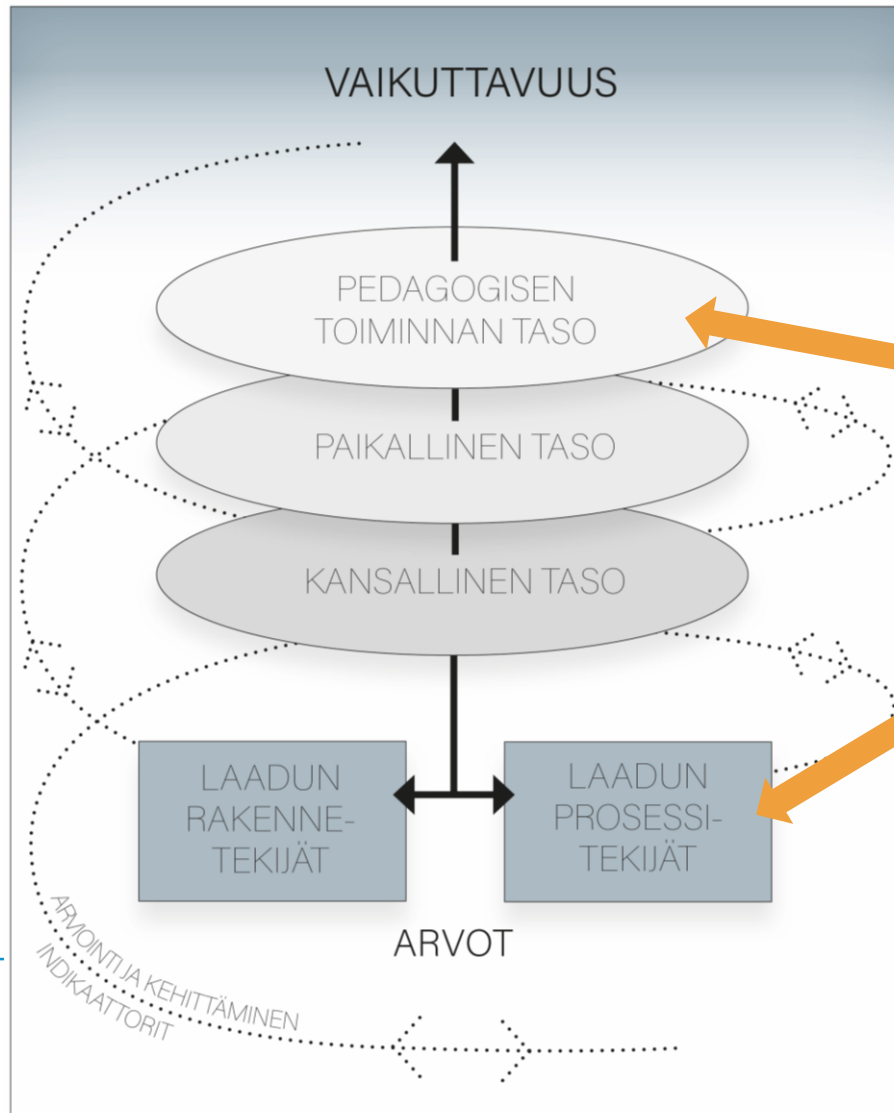
Mitä on laadukas vuorovaikutus?

Voiko vuorovaikutuksen laatua arvioida?

Mistä suomalainen varhaiskasvatuksen laatu koostuu?

Varhaiskasvatuksen laadun

Laadun
prosessitekijät
toteutuvat
pedagogisen
toiminnan tasolla:
lapsen kohtaama
laatu

- Prosessitekijät ovat varhaispedagogiikan ydintoimintoja ja yksikön pedagogista toimintakulttuuria, joilla on edelleen suora yhteys lapsen kokemukseen.
- Ne kuvaavat *miten* varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita ja sisältöjä käytännössä toteutetaan.

Millaisista tekijöistä laadukkaat prosessit koostuvat?

- ✓ Henkilöstön ja lapsen välinen **vuorovaikutus**
- ✓ Pedagoginen suunnittelu, dokumentointi, arviointi ja kehittäminen
- ✓ Pedagoginen toiminta ja oppimisympäristöt
- ✓ Johtaminen pedagogisen toiminnan tasolla
- ✓ **Vertaisvuorovaikutus** ja ryhmän ilmapiiri
- ✓ Henkilöstön keskinäinen **vuorovaikutus** ja monialainen yhteistyö
- ✓ Henkilöstön ja huoltajien välinen **vuorovaikutus**

Vuorovaikutukseen liittyvät laadun indikaattorit

Henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus

1. Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.
2. Henkilöstö on vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lasten kanssa tavalla, joka vastaa lasten kehitystä, kiinnostuksen kohteita sekä oppimisen valmiuksia.
3. Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta ja toimijuutta tukevalla tavalla.
4. Henkilöstö käyttää kieltä mahdollisimman rikkaalla ja monipuolisella tavalla lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Henkilöstö mukauttaa kielenkäyttönsä lapsen kokemusmaailmaan, sanoittaa toimintaa kielellisesti ja innostaa lapsia osallistumaan päivittäiseen kielelliseen vuorovaikutukseen omien edellytystensä ja taitojensa mukaisesti.
5. Henkilöstö huomioi ryhmän kaikki lapset ja ymmärtää lasten erilaisia ilmaisun tapoja.

Millaista on lapsen kokema laatu?

Vuorovaikutukseen liittyvät laadun indikaattorit

Vertaisvuorovaikutus ja ryhmän ilmapiiri

- 17.** Henkilöstö rakentaa myönteisen oppimisympäristön lapsille. Ryhmän ilmapiiri on turvallinen, lämmin, oppimaan innostava ja välittävä.
- 18.** Henkilöstö ja lapset yhdessä muodostavat oppijoiden yhteisön, jossa kaikkien lasten mielekäs osallistumisen toimintaan toteutuu. Henkilöstö tukee lasten ryhmätoimintaa ohjaten ja esimerkkiä antaen.
- 19.** Henkilöstö rakentaa ja ohjaa ryhmän toimintakulttuuria systemaattisesti siten, että se edistää, pitää yllä ja kehittää yhteenkuuluvuutta. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokainen lapsi saa kokea olevansa ryhmän jäsen ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Henkilöstö tukee lasten monipuolisten kaverisuhteiden muodostumista ja ylläpitämistä.
- 20.** Henkilöstö varmistaa, että jokaisella lapsella on hyvä olla varhaiskasvatuksessa. Lapset kokevat tulevansa kuulluksi sekä arvostetuiksi sellaisina kuin ovat.
- 21.** Henkilöstö rakentaa ja ylläpitää ryhmässä ilmapiiriä, joka perustuu lasten yksilöllisten erojen sekä erilaisten kulttuurien, uskontojen ja katsomusten arvostamiselle. Henkilöstö tukee lasten monikielisyttä ryhmässä.

- ✓ Ihminen on luonnostaan sosiaalinen olento. Tutkijoiden mukaan aivojen yksi tärkeimmistä tehtävistä on vastavuoroinen viestintä. (esim Siegel, 2014).
- ✓ Toisista kiinnostuminen, toisten ymmärtäminen ja toisille merkityksellisenä oleminen ja ilon tuottaminen muille ovat ihmisille ensisijainen perustarve (Mäkelä & Sajaniemi, 2013.)
- ✓ Lapset ovat jo syntyessään kiinnostuneita muista ihmisistä, siitä mitä toiset tekevät sekä miten he suhtautuvat toisiinsa.
 - Vuorovaikutuksessa toisten kanssa, niin aikuisten kuin toisten lasten kanssa, lapselle syntyy miellyttäviä kokemuksia ja muistijälkiä toisten kanssa elämisestä.

Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus

- ✓ Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus on varhaiskasvatustyön keskeinen laadun prosessitekijä
- ✓ Varhaiskasvatuksen arvopohjassa ja lainsäädännössä viitataan aikuinen-lapsi vuorovaikutuksen merkitykseen, erityisesti *turvallisuuteen* ja *pysyvyyteen*.
- ✓ Useissa viimeaikaisissa lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta ja sen laatua käsittelevissä tutkimuksissa ilmiötä on tarkasteltu kolmen laajemman teoreettisen ulottuvuuden näkökulmasta (1):

- 1) Aikuisen tarjoama tunnetuki
- 2) Ryhmän toiminnan organisointi ja käyttäytymisen hallinta
- 3) Ohjauksellinen tuki

Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus

Aikuisen tarjoama tunnetuki

- ✓ *Sensitiivinen tapa* kohdata ryhmän lapset ja huomioida heidän emotionaaliset ja kognitiiviset tarpeensa.
 - ✓ Sensitiivisyys merkitsee aikuisen kykyä huomata ja tiedostaa yksittäisten lasten sosiaalisia, emotionaalisia ja fyysisiä perustarpeita *sekä*
 - ✓ Ymmärtää lapsen kokemusmaailmaa.
 - ✓ Kyky vastata näihin tarpeisiin lasten näkökulmat huomioiden.
 - ✓ Tunnetukeen sisältyy myös myönteinen ilmapiiri.
- Korkealaatuinen tunnetuki on yhteydessä lasten parempiin sosiaalisiin taitoihin ja oppimistilanteisiin kiinnittymiseen esiopetuksessa ja kouluiässä.

Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus

Ryhmän toiminnan organisointi ja käyttäytymisen hallinta

- ✓ Johdonmukaiset ja ennakoivat keinot lasten myönteisen käyttäytymisen vahvistamiseksi.
- ✓ Yhteisesti neuvotellut säännöt ja sopimukset
- ✓ Selkeät käyttäytymisen odotukset
- ✓ Siirtymien hyödyntäminen pedagogisesti

→ Tukevat lasten johdonmukaista ja päämääräsuuntautunutta toimintaa.

→ Tunnetuki ja rakentava käyttäytymisen hallinta yhdessä näyttävät parantavat lasten sosiaalisia taitoja ja vähentävän ongelmakäyttäytymistä sekä vakassa että alakoulussa.

(Broekhuizen ym. 2016).

Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus

Ohjauksellinen tuki eli kehityksen ja oppimisen vuorovaikutuksellinen tuki

- ✓ Korkealaatuinen ohjauksellinen tuki tarkoittaa monipuolisen ja rikkaan kielten käyttöä päivittäisissä vv tilanteissa
- ✓ Tapoja, joilla henkilöstö voi tukea ja tehdä lasten oppimisen prosesseja näkyviksi → palaute ja kielellinen mallintaminen
- ✓ Sidoksissa vv pysyvyyteen → se, että vv suhteet ovat pysyviä, on keskeinen merkitys sille, millaisia vaikutuksia vv laadulla on lasten oppimiseen ja kehitykseen!

Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus

- ✓ Läheisyys ja vähäiset konfliktit aikuisen kanssa ovat yhteydessä lapsen sosiaaliseen kompetenssiin, yhteistyökykyyn ryhmässä sekä viihtyvyyteen (esim. Ladd & Burgess, 2001; Zhang & Nurmi, 2012)
- ✓ Turvallinen suhde aikuiseen on yhteydessä prososiaaliseen käyttäytymiseen (esim. Mithcell-Copeland & DeMulder, 1997)
- ✓ Konfliktit opettajan kanssa ovat yhteydessä käyttäytymisen pulmiin erityisesti aggressiivisesti käyttäytyvien lasten parissa (Ladd & Burgess, 2001)
- ✓ Konfliktialtis suhde opettajaan on selvä riski kiusaamiselle (Camodeca, 2015)
- ✓ Läheinen suhde opettajan kanssa rohkaisi lapsia puolustamaan muita (Camodeca et al., 2014)

Aikuisen ja lapsen läheinen ja lämmin suhde näyttää olevan erityisen tärkeää kiusaamiskäyttäytymisen ehkäisemiseksi ja uhrin puolustamiseksi (Camodeca et al. 2015)

Vuorovaikutus lapsiryhmässä ja lasten vertaissuhteet

- Myönteiset vertaissuhteet ja vertaisten hyväksyntä ovat keskeinen osa varhaiskasvatuksen prosessilaatua.
- Edistävät lapsen sosiaalista ja emotionaalista kehitystä ja tukevat vv taitojen kehittymistä.
- Syrjäytymiseltä, yksinäisyydeltä ja kiusaamiselta suojaava tekijä.

Vuorovaikutus lapsiryhmässä ja lasten vertaissuhteet

Kaveritaidot:

1. Ryhmässä toimimisen taidot
2. Vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot ja tukemisen taidot
3. Vuorovaikutukseen liittymisen taidot
4. Toisten huomioon ottamisen taidot

Pulmat vv suhteissa: torjunta, yksinäisyys, kiusaaminen

Vuorovaikutus todentuu toiminnan kautta

- ✓ Vuorovaikutusta opitaan vain vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- ✓ 'Excellent teaching'
- ✓ Taide, musiikki, liikunta, ongelmanratkaisut, tutkiminen, ohjattu leikki, tanssi, draama vs vuorovaikutusohjelmat ja -harjoitteet

Vuorovaikutuksen laadun arviointi

Mikä on kriteeri?

- Arviointiperuste
- Indikaattoria tarkemmin määrittävä ominaisuus, joka pyritään muotoilemaan mahdollisimman konkreettisesti, jotta ko. ominaisuuden toteutumista arjessa voidaan arvioida (mitata)
- Selkeä, käytäntöä kuvaileva väittämä tai kysymys
- Kriteerejä voidaan arvioida ennalta määrätyllä skaalalla
 - ➔ Toteutuu erittäin hyvin, toteutuu hyvin, toteutuu kohtalaisesti, ei toteudu.
 - ➔ Tai yksinkertaisesti kyllä / ei -vaihtoehdoilla

Vuorovaikutuksen arviointi

Miten esimerkiksi vuorovaikutusta voidaan arvioida?

- Ensin päätetään, mitä tavoitellaan – mihin vuorovaikutuksen osa-alueeseen huomiota tulisi kiinnittää.
 - Sitten mietitään ja päätetään kriteerit, joilla vuorovaikutusta ja sen laatua voidaan konkreettisesti arvioida.
 - Esimerkiksi näin:
 - Indikaattori: ”Vuorovaikutus on myönteistä, välittävää, kannustavaa ja hellää. Henkilöstö sitoutuu lapseen ja lapsiryhmään.”
 - Kriteeri (esimerkki 1): ”Lapsille puhutaan myönteiseen äänensävyyn kaikissa tilanteissa.”
 - Kriteeri (esimerkki 2): ”Henkilöstö varmistaa päivittäin, että kaikille lapsille osoitetaan lämpöä, kiintymystä ja hyväksyntää.”
-

Arvioinnin eettisyys

Laadun indikaattorien ja kriteerien ulkopuolelle voi jäädä sellaisia asioita, joiden arvioiminen on lapsen kohtaamaan laadun kannalta välttämätöntä. Monipuolisesti toteutetun arvioinnin avulla varmistetaan, että huomio kiinnittyy riittävässä määrin lapsen kokemukseen tilanteesta, riippumatta siitä, millaisilla kriteereillä toimintaa arvioidaan.

- Voidaanko vuorovaikutuksen laatua ylipäätään arvioida?
- Kenen näkökulmasta ja ketä varten arviointia tehdään?
Kenen ääni korostuu? Subjektiiivinen kokemus.
- **Kuinka varmistetaan yksittäisen lapsen kokemus ja saadaan tietoa lapsen kohtaamasta vuorovaikutuksen laadusta?**

Kiitos!

laura.repo@karvi.fi